

- господарства : [навч. посіб.] / В.Н. Зоріна, Г.В. Сеніна. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.
4. Іванюта П.В. Управління ресурсами та витратами : [навч. посіб.] / П.В. Іванюта, О.П. Лугівська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
 5. Кріпак Л.О. Особливості формування витрат на виробництво та собівартості продукції на промислових підприємствах / Л.О. Кріпак // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 366–370.
 6. Ксьондз С.М. Сучасні проблеми у формуванні собівартості продукції / С.М. Ксьондз // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 6. – С. 166–170.
 7. Максимова В. Визначення об'єктів формування витрат / В. Максимова // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 155–159.
 8. Методы расчета себестоимости, используемые для принятия решений: современная практика учета. – Люксембург : Офис официальных изданий Европейского Сообщества, 1997. – 60 с.
 9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості // Бухгалтерія. – 2002. – № 3. – С. 23–26.
 10. Палій В.Ф. Техніко-економічний аналіз підприємницько-господарської діяльності машинобудівних підприємств : [посіб. для вузів по спец. «Економіка і управління в машинобудуванні»] / В.Ф. Палій, Л.П. Суздальцева. – М. : Машиностроение, 1989. – 272 с.
 11. Поповенко Н.С. Классификация затрат как информационный источник формирования себестоимости промышленного предприятия / Н.С. Поповенко, Л.П. Сухина // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 168–178.
 12. Скоун Т. Управленческий учет / Т. Скоун. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 179 с.
 13. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : Либідь, 2002. – 656 с.

References

1. Akmaev A.I. Analysis of production cost forming on the iron and steel company / A.I. Akmaev// Scientific works of Donetsk National University. – 2002. - № 47. – S. 137-142
2. Hetman O.O., Shapoval V.M. Business economics: [training manual] / O.O. Hetman, V.M. Shapoval. K.: Center of training literature, 2010.- 488 s.
3. Zorina V.N., Senina H.V. Formation and calculation of production cost (services) in national economy sphere: training manual. – K.: Center of training literature, 2005.- 240 s.
4. Ivanyuta P.V. Resources and expenditure management: [training manual] / P.V. Ivanyuta, O.P. Luhivska. – K.: Center of of training literature, 2009. – 320 s.
5. Kripak L.O. Features of producing expenditure forming and production costs on industrial enterprises / L.O. Kripak // State and regions. – 2006. - № 5. - S. 366-370
6. Ks'onz S.M. Modern problems in production cost forming/ S.M. Ks'onz// Bulletin of Technical University Padillya. – 2004. - № 6. – S. 166-170
7. Maksimova V. Object forming expenditure / V. Maksimova // Enterprise, household and law. – 2005.- № 10. – S. 155-159
8. Cost calculation methods for decision-making: modern accounting practice. – Luxemburg: Office of official publications of European Community, 1997. – 60 s.
9. Methodological recommendations of production (service) cost forming in the sector of industry// Accounting. – 2002. - № 3.- S. 23-26
10. Paliy V.F., Suzdaltseva L.P. Engineering economy study of engineering enterprises business activity : [Training manual for Universities “Economics and engineering management” department].- M.: Engineering, 1989.- 272 s.
11. Popovenko N.S. Classification of expenditure as informational source of industrial enterprise cost / N.S. Popovenko, L.P. Sukhina // Current economical problems. – 2008. - № 12.- S. 168-178
12. Skoun T. Business management/ T.Skoun.- Moscow: Audit, UNITY, 1977. - 179 s.
13. Tsal-Tsalko Yu.S. Enterprise expenditure: [training manual] / Yu.S. Tsal-Tsalko. – K.: Lybid. - 2002. - 656 s.

Рецензія/Peer review : 23.7.2013 р. Надрукована/Printed :8.9.2013 р.

УДК 338.23:343.3

О.В. СУСІДЕНКО

Хмельницький національний університет

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено дослідженню методичних підходів щодо оцінки фінансової безпеки підприємства, та запропоновано власний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства

Ключові слова: фінансовий стан, безпека, фінансова безпека підприємства, оцінка фінансової безпеки підприємства.

O. SUSIDENKO

Khmelnytsky National University

MODERN PARADIGM OF ASSESSING THE FINANCIAL SAFETY ENTERPRISE

The article studies the methodological approaches to the assessment of financial safety company and a proposed approach to assessing financial safety company.

Keywords: financial condition, safety, security, financial safety company, assessment of financial safety.

Постановка проблеми. Дослідження фінансової безпеки підприємства потрапили в поле зору представників вітчизняної економічної науки порівняно недавно. Чинником посилення уваги до цих проблем є трансформаційні

процеси, що відбуваються в українській економіці, наслідком яких є динамічність умов функціонування, конкуренція

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти визначення сутності поняття фінансової безпеки її елементів, відповідних загроз, індикаторів, а також системи критеріїв і параметрів досліджено у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених: О.В. Ареф'євої, К.С. Горячевої, Ф.І. Євдокімова, М.М. Єрмошенка, С.М. Ілляшенка, Н.В. Куркіна, В.В. Шликова та інших. Вагомий внесок у дослідження цього напрямку зробили О.І. Барановський та В.І. Мунтіян.

Не дивлячись на значну кількість досліджень, в яких розглядаються різні аспекти управління фінансовою безпекою підприємств, певні теоретичні та практичні питання, пов'язані з даною проблемою, залишаються дискусійними і вимагають додаткового вивчення.

Особливостями функціонування українських підприємств є нестабільність економічного та суспільно-політичного середовища, що має наслідком спад виробництва, фінансові проблеми тощо. Тому економічна безпека підприємства (і зокрема фінансова безпека) має відіграти виняткову роль у подальшій діяльності підприємств.

Метою статті. Враховуючи, що парадигма — це сукупність фундаментальних знань, цінностей, переконань і технічних прийомів, що виступають як зразок наукової діяльності, метою є дослідження переваг та недоліків існуючих методик оцінки фінансової безпеки підприємства з метою отримання повної інформації для прийняття правильних управлінських рішень та планування відповідних заходів.

Основні результати дослідження. Будь-яке підприємство необхідно розглядати як відкриту систему, а тому до вирішення питання фінансової безпеки підприємства необхідно підходити системно. Фінансова безпека є внутрішнім станом підприємства, що дозволяє йому функціонувати в режимі розвитку та мінімізувати негативний вплив зовнішніх факторів. Необхідність та напрямки оцінки фінансової безпеки впливають з закономірностей розвитку систем, серед яких найбільше значення в аспекті забезпечення безпеки мають закон циклічного розвитку, закон спадної ефективності, еволюційного вдосконалення систем і деякі інші [1] Фінансова безпека визначає граничний стан фінансової стійкості, у якому повинне перебувати підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується здатністю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Отже, на нашу думку, фінансова безпека підприємства — це стан захищеності підприємства від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх фінансових загроз та найбільш ефективне використання ресурсів підприємства, виражений у позитивних значеннях фінансових показників діяльності підприємства, що уможливує забезпечення його стабільного розвитку на короткотермінову та довготермінову перспективу та має бути оцінена кількісними та якісними показниками.

Оскільки підприємство є динамічною системою, то і його фінансова безпека не є статичною, а потребує постійного контролю та її оцінки усіх її складових (тобто елементів системи).

Серед властивостей системи необхідно виділити синергічність — односпрямованість, пріоритет інтересів системи більш широкого (глобального) рівня перед інтересами її компонентів; неадитивність — принципова незвідність властивостей системи до суми властивостей складових її компонентів; структурність — можлива декомпозиція системи на компоненти, встановлення зв'язків між ними; адаптивність — прагнення до стану стійкої рівноваги, яке передбачає адаптацію параметрів системи до мінливих параметрами зовнішнього середовища; надійність — функціонування системи при виході з ладу однієї з її компонент, збереження проектних значень параметрів системи протягом запланованого періоду (наявність гарної системи фінансової безпеки дозволяє протистояти погрозам зовнішнім і внутрішнім, причому тимчасовий збій з апаратурою, окремими співробітниками не впливає на роботу систему в цілому); система повинна мати можливість змінювати свій стан у відповідь на можливе обурення; різноманітність збурень вимагає відповідного йому різноманітності можливих станів. (Закон Ешбі «необхідність розмаїття»). В іншому випадку така система не зможе відповідати завданням управління і захисту, що висуваються зовнішнім середовищем, і буде малоефективною [2].

Таким чином, система фінансової безпеки підприємства повинна відповідати таким якостям, як синергічність, адаптивність, надійність.

В економічній літературі існують різні підходи до кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, що дозволяє виділити декілька підходів до оцінки її рівня.

Так, відомий індикаторний підхід, при якому рівень фінансової безпеки визначається за допомогою так званих індикаторів [12]. Індикатори розглядаються як порогові значення показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, відповідні певному рівню фінансової безпеки. Оцінка фінансової безпеки підприємства встановлюється за результатами порівняння (абсолютного або відносного) фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами.

Рівень точності індикатора в цьому випадку є проблемою, яка полягає в тому, що в даний час відсутня методична база визначення індикаторів, що враховують особливості діяльності підприємства, зумовлені, зокрема, його галузевою належністю, формою власності, структурою капіталу, існуючим організаційно-технічним рівнем. У разі некваліфікованого визначення значення індикаторів неправильно може бути визначений рівень фінансової безпеки підприємства, що може спричинити за собою ухвалення управлінських рішень, що не відповідають реальному стану справ. Індикаторний підхід цілком виправданий на макрорівні, де значення індикаторів більш стабільні.

Інший підхід — ресурсно-функціональний. Відповідно до нього оцінка рівня фінансової безпеки підприємства здійснюється на основі оцінки стану використання корпоративних ресурсів за спеціальними критеріями [11]. При цьому в якості корпоративних ресурсів розглядаються чинники бізнесу, використовувані власниками і менеджерами підприємства для виконання цілей бізнесу. За ресурсно-функціональним підходом найбільш ефективно використання корпоративних ресурсів, необхідний для виконання цілей даного бізнесу, досягається шляхом запобігання загроз негативних впливів на економічну безпеку підприємства і досягнення певних основних функціональних цілей фінансової безпеки підприємства.

Кожна з цілей фінансової безпеки підприємства має власну структуру підцілей, обумовлюється

функціональною доцільністю і характером роботи підприємства. Ресурсно-функціональний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства є дуже широким. Спроба охопити всі функціональні області діяльності підприємства призводить до розмивання поняття фінансової безпеки, а оцінка її рівня за допомогою сукупного критерію фінансової безпеки, «що розраховується на основі думок кваліфікованих експертів з приватним функціональним критерієм фінансової безпеки підприємства» [10], має значний вплив суб'єктивної думки експертів.

До того ж відкритим залишається питання визначення рівня кваліфікації експертів. Крім того, як відомо, інтегрування показників з використанням будь-якого з відомих підходів, в тому числі і за допомогою питомої ваги значущості показників, як це пропонує С. Олейніков, призводить до зниження точності та достовірності оцінки. На довершення слід зазначити, що детальна розробка і контроль за виконанням цільової структури фінансової безпеки підприємства істотно ускладнюють практичну реалізацію ресурсно-функціонального підходу до оцінки фінансової безпеки підприємства [2].

Різновидом ресурсно-функціонального підходу є пропозиція С. Ляшенко, яка оцінює рівень фінансової складової економічної безпеки на основі аналізу його фінансової стійкості, величина якої обраховується виходячи з достатньої кількості оборотних (власних або позичкових) коштів для здійснення виробничо-збутової діяльності [7]. На нашу думку, це вузький підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства: крім оборотних коштів, у фінансовій діяльності підприємства задіяні власний капітал, прибуток, інвестиції.

Проте, варто погодитися з аргументами прихильників ресурсно-функціонального підходу, що «... саме відсутність суворого» прокрустового ложа «чітко заданих параметрів оцінки і дозволяє найбільш ефективно налаштувати даний гнучкий інструмент всебічної оцінки діяльності підприємства і його навколишнього середовища бізнесу» [11].

В. Забродський [6] запропоновано використовувати для оцінки фінансової безпеки підприємства підхід, що відображає принципи та умови програмно-цільового управління і розвитку. Відповідно до цього підходу оцінка фінансової безпеки підприємства ґрунтується на інтегруванні сукупності показників, що визначають економічну безпеку. При цьому використовується кілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Такий підхід є достатньо складним відрізняється високим ступенем складності проведеного аналізу з використанням методів математичного аналізу. І якщо його використання теоретично дозволяє отримати достовірні результати оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, то в практичній діяльності підприємств це досить важко. До того ж – і це відзначає В. Забродський – дуже складною є «оцінка стійкості сукупного інтегрального показника при заданій області його зміни», тобто запропонована оцінка рівня фінансової безпеки підприємства, швидше, з позиції математика, а не менеджера.

Бланк І. А. виокремлює п'ять систем аналізу фінансової безпеки, які базуються на таких методах його проведення: горизонтальному фінансовому аналізу, вертикальному фінансовому аналізу, порівняльному фінансовому аналізу, аналізу фінансових коефіцієнтів, інтегральному фінансовому аналізу [3 с. 121–140]. Такий підхід є дуже широким, оскільки в цьому випадку процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється фактично з усією діяльністю суб'єкту господарювання.

Особливістю моделі бальної оцінки є використання медіанного (середньогалузевого) критерію. Оцінка проводиться за кожним коефіцієнтом. Нормативні значення окремих коефіцієнтів мають певні межі. Значення коефіцієнтів, що виходять за межі діапазону нормативних значень, оцінюється балом «відмінно» (5) або «незадовільно» (2) залежно від специфіки показників (їх економічного сенсу). Значення коефіцієнтів, що знаходяться всередині нормативного діапазону, оцінюються балом «добре» (4) або «задовільно» (3) залежно від того, наскільки вони близькі до «відмінною» або «незадовільною» оцінки. Далі по кожній групі фінансових коефіцієнтів розраховується груповий бал шляхом зважування бальних оцінок показників даної групи, причому сума ваг по кожній групі становить 100%. Як правило, відстань між нижньою межею і медіаною менше, ніж між медіаною і верхньою межею значень коефіцієнта. В результаті привласнення бали на основі лише двох критеріїв - мінімального і максимального значення – неефективні, тому що це істотно занижує бальну оцінку коефіцієнта [8].

Варто відзначити використання сукупності моделей оцінки фінансового стану підприємства заснований на оцінці ймовірності його банкрутства. Найбільш поширеними підходами до передбачення банкрутства базуються на фінансових даних (Z-коефіцієнт Альтмана) та дані по збанкрутілих компаніях і порівнює їх з відповідними даними досліджуваної компанії.

Найпростішою моделлю для передбачення банкрутства підприємства є двофакторна модель Альтмана, яка виходить із двох ключових показників, від яких залежить ймовірність банкрутства підприємства (показники поточної ліквідності та частки позикових коштів). Ці показники множаться на вагові значення, отримані експериментальним шляхом, в результаті чого виходить розрахунок Z-коефіцієнта.

Результати численних розрахунків за моделлю Альтмана показали, що узагальнюючий показник Z може приймати значення в межах [-14, +22], при цьому підприємства, для яких $Z > 2,99$ потрапляють в число фінансово стійких, підприємства, для яких $Z < 1,81$, є, безумовно, неспроможними, а інтервал $1,81 < Z < 2,99$ становить зону невизначеності.

Застосування Z-рахунку на практиці в рідкісних випадках супроводжується помилками двох типів: при прогнозі збереження платоспроможності настає банкрутство і, навпаки, при прогнозі банкрутства підприємства здатне зберегти платоспроможність. На думку Альтмана, за допомогою п'ятифакторної моделі прогноз банкрутства на горизонті в один рік можна встановити з точністю до 95%. При цьому помилка першого типу можлива в 6%, а помилка другого типу – в 3% випадків.

Спрогнозувати банкрутство на горизонті в два роки вдається з точністю до 83%, при цьому помилка першого типу має місце в 28%, а другого – в 6% випадків.

Ще однією моделлю такого характеру є модель Романа Ліса. Для даної моделі ймовірність банкрутства в залежності від значення рейтингового числа визначається виходячи із значення показника (якщо $Z > 0,037$, то

імовірність банкрутства висока; якщо $Z < 0,037$, імовірність банкрутства мала).

Слід зазначити, що використання моделей прогнозування банкрутства в системі оцінки фінансової безпеки відповідно до опису методики слід застосовувати обережно, тому що вони розроблялися для американської економіки, і не враховують зовнішні фактори ризику притаманні вітчизняним умовам господарювання.

Для отримання повної інформації про рівень фінансової безпеки підприємства необхідно застосування сукупності методів, оскільки відокремлено жоден з них не надає.

Виходячи з результатів аналізу найбільш відомих підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, можна зробити висновок, що ці підходи досить складно використовувати для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства в запропонованій трактуванні. У зв'язку з цим необхідний інший підхід до вибору критерію визначення рівня їх фінансової безпеки.

Враховуючи зазначене, нами для аналізу стану фінансової безпеки підприємства пропонується застосовувати інструментарій системного підходу. Під системою розуміють деяку сукупність елементів довільної множини, їхніх взаємозв'язків, властивостей і взаємодій, які взаємодіють як цілісний комплекс і функціонують відповідно до визначених закономірностей, притаманних цьому комплексі [4, с. 11].

Системний підхід до аналізу фінансової безпеки передбачає розглядати функціонування підприємства як багаторівневу структурну систему. Таким чином, фінансова безпека підприємства, з одного боку, є системою, елементами якої є такі елементи фінансової безпеки як забезпеченість фінансовими ресурсами, джерел їх формування, а також сукупність елементів зовнішнього середовища, що безпосередньо впливає на фінансову безпеку (Зовнішнє середовище щодо системи фінансової безпеки підприємства визначається станом розвитку банківського, податкового й інших законодавств; розвитком ринку; кількістю споживачів, конкурентів і контрагентів тощо. Зовнішнє середовище потрібно розглядати як систему, що впливає на рівень фінансової безпеки підприємства з метою виявлення параметрів їхнього взаємовпливу).

Тому теоретичною основою дослідження фінансової безпеки підприємства є системний підхід.

Системний підхід оснований на принципі цілісності (емерджентності) об'єкта дослідження, тобто дослідження його властивостей як єдиного цілого, оскільки ціле (система) володіє такими якостями, якими не володіє жоден його складник [5, с. 24]. Наявність таких властивостей зумовлена результатом виникнення між елементами синергетичного зв'язку. В кібернетиці та загальній теорії систем під синергетичним зв'язком розуміють такий зв'язок, який за спільної дії окремих елементів системи забезпечує загальний ефект більший, ніж сума ефектів цих елементів, які б діяли незалежно. Таким чином, під час формування системи як єдиного цілого її складники зазнають якісних змін. Створення системи здійснюється за рахунок перетворення структури взаємозв'язків між складниками, а також завдяки розвитку цих складників.

Як інструментарій системного підходу розглядають системний аналіз, що дає змогу на будь-якому етапі прийняття рішень визначити ланцюги прямих і зворотних зв'язків у соціально-економічних системах, які відносяться до складних або дуже складних систем [9, с. 36]. Система фінансової безпеки підприємства володіє всіма властивостями кібернетичної системи, зокрема наявністю каналів інформації між її окремими елементами; багатоваріантністю поведінки системи; керованістю та цілеспрямованістю системи.

Проведені вченими дослідження дозволили зробити певні кроки в напрямку формування системи показників для оцінки фінансової безпеки, однак необхідне її подальше уточнення. Принципово така система повинна включати різні групи кількісних показників, що характеризують запропоновані нами напрямки у забезпеченні фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Основними завданнями оцінки забезпеченості фінансовими ресурсами підприємства є: оцінка фінансового стану і фінансових результатів діяльності фірми як результат управління фінансовими потоками підприємства, виявлення змін у фінансовому стані та основних факторів, що викликали ці зміни та формування прогнозу основних тенденцій у фінансовому стані й результатах діяльності підприємства; оцінка стану та структури забезпеченості фінансових ресурсами процесу розвитку підприємства; виявлення змін у структурі та визначення основних факторів, що викликали ці структурні зміни; оцінка потреби у фінансових ресурсах та вартості їх залучення, оцінка можливостей залучення таких фінансових ресурсів за рахунок як і внутрішніх джерел, так і зовнішніх; оцінка наявних резервів, та забезпечення координації використання фінансових ресурсів у часі.

На нашу думку, для діагностики фінансового забезпечення підприємства доцільно використовувати такі критерії оцінки стану фінансових ресурсів підприємства, як структура фінансового забезпечення діяльності підприємства; відповідність структури фінансування активам підприємства; склад резервів підприємства.

Процес проведення аналізу фінансового забезпечення є доволі складним і передбачає певну послідовність.

Насамперед проведення оцінки поточного стану підприємства та його змін у порівнянні з попереднім періодом. На цьому етапі діагностика забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства містить такі блоки:

- аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства;
- аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності;
- оцінка використання майна;
- структурний аналіз капіталу;
- аналіз самоокупності підприємства.

Аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства передбачає аналіз та оцінку рівня і динаміки показників прибутковості, факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг); а також аналіз фінансових результатів від іншої реалізації, позареалізаційної та фінансової інвестиційної діяльності; аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва продукції та прибутку; факторний аналіз показників рентабельності.

Аналіз використання майна і вкладеного капіталу підприємства проводиться за такими напрямками: аналіз та оцінка складу та динаміки майна; комплексний аналіз і рейтингова оцінка підприємства.

Наступний блок містить аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ліквідності балансу; оцінку

поточної та довгострокової платоспроможності підприємства, тобто спроможність виконувати зобов'язання перед інвесторами та кредиторами, які мають довгострокові вкладення в підприємства.

Структурний аналіз капіталу передбачає дослідження стану та динаміки дебіторської і кредиторської заборгованості; аналіз структури джерел фінансування; визначення ефективності використання власних та залучених коштів, оцінка кредитоспроможності підприємства. Основним завданням на цьому етапі є визначення припустимого рівня зниження коефіцієнтів. Зниження коефіцієнтів у межах прийнятних значень потребує з'ясування причин цього явища та факторів, що впливають на нього.

Наступним кроком такої діагностики є виявлення впливу зовнішніх факторів, які визначають результат фінансово-господарської діяльності підприємства, а значить впливають на рівень фінансової безпеки. На цьому етапі важливим є визначенням наявних резервів фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності функціонування підприємства.

При цьому слід зазначити, що простого розрахунку і контролю сукупності коефіцієнтів і показників явно недостатньо для оцінки фінансової безпеки. Для цього необхідно проводити їх аналіз, використовуючи процедури «скорингу», які передбачають порівняння поточних показників з базовими. При цьому за базові показники можна використовувати показники підприємства за минулі періоди (місяць, квартал, рік); планові показники (нормативи); показники конкурентів; середньоринкові або середньогалузеві показники.

Таким чином, діагностика фінансових результатів дозволяє на основі системного підходу одержати достовірну і повну інформацію, яка служить базою для розробки та ухвалення ефективних управлінських рішень та забезпечити належний рівень фінансової безпеки підприємства.

Висновки. Аналіз методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства свідчить, що їм притаманні певні недоліки, а саме: оцінка рівня фінансової безпеки підприємства на основі аналізу динаміки одного або декількох індикаторів є неефективною, оскільки не враховує системний характер фінансової безпеки, при оцінці рівня фінансової безпеки підприємства перевагу слід віддавати застосуванню інтегрального показника безпеки, котрий отримано на основі використання багатомірних статистичних методів; у значній частині методів не враховується взаємозв'язок фінансової безпеки із загрозами. Важливо оцінювати у кількісному плані саме взаємозв'язки як між інтегральним рівнем фінансової безпеки підприємства, так і між самими загрозами фінансовій безпеці; в проаналізованих підходах до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства основну увагу приділяють поточній і ретроспективній оцінкам рівня безпеки в ущерб прогностичних оцінок на майбутнє.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що забезпечення фінансової безпеки, як складової частини економічної безпеки підприємства, залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази й інструменту для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основним способом забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємства є обґрунтоване використання методів оцінки її рівня як основи для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4–13.
2. Амосов О.Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємства / О.Ю. Амосов // Экономика и управление. – 2012. – № 1. – С. 813.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – [2-е изд., стер.]. – К. : Эльга, 2009. – 776 с.
4. Вовк М. В. Основи системного аналізу : [навчальний посібник] / В. М. Вовк, З. Б. Дрогомирецька. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 248 с.
5. Економічна кібернетика : [підручник] : у 2 т. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 508 с.
6. Забродский В. А. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. А. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-Информ. – 1999. – № 15. – С. 35–37.
7. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
8. Кузенко Т. Б. Фінансова безпека підприємства : [навч. посіб.] / Кузенко Т. Б., Мартюшева Л. С., Грачов О. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 298 с.
9. Моделирование экономической безопасности: держави, регіону, підприємства : Монографія / [В. М. Гесць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін.] ; за ред. В.М.Гейця. – Харків : ВД ІНЖЕК, 2006. – 239 с.
10. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность / Е.А. Олейников. – М., 2004. – 586 с.
11. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин // Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России : сб. ст. – Волгоград : Волгоградское научное изд-во, 2007. – 270 с.
12. Соснин А.С. Менеджмент безопасности предпринимательства : [учеб. пособие] / А.С. Соснин, П.Я. Пригунов. – К. : Издательство Европейского университета, 2002. – 504 с.

References

1. Abalkin L. Ekonomicheskaya bezopasnost Rossii: ugrozyi i ih otrazhenie / L. Abalkin // Voprosyi ekonomiki. — 1994. — # 12. — S. 4 — 13.
2. Amosov O.Yu. Formuvannya sistemi otslnki flnansovoYi bezpeki pldpriEmstva/ O.Yu. Amosov // Ekonomika i upravlenie. — 2012. — # 1. - S. 8 – 13.
3. Blank I. A. Upravlenie finansovoy bezopasnostyu predpriyatiya / I. A. Blank. - 2-e izd., ster. — K. : Elga, 2009.

— 776 s., s. 121–140.

4. Vovk M. V. Osnovi sistemnogo analizu : Navchalnyi posibnik / V. M. Vovk, Z. B. Drogomiretska. – Lviv : Vidavnicхий tsentr LNU Im. Ivana Franka, 2002. – 248 s.
5. Ekonomichna kibernetika : Pidruchnik: u 2 t. – Donetsk : TOV «Yugo-Vostok, Ltd», 2005. – 508 s.
6. Zabrodskiy V. A. Teoreticheskie osnovy otsenki ekonomicheskoy bezopasnosti otrasli i firmy / V. A. Zabrodskiy, N. Kapustin // Biznes - Inform. — 1999. — # 15. — S. 35 — 37.
7. Ilyashenko S.N. Sostavlyayushchie ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya i podhody k ih otsenke // Aktualni problemi ekonomiki. — 2003. — #3. — S. 12—19.
8. Kuzenko T. B. Finansova bezpeka pidpriemstva : navch. posib. / Kuzenko T. B., Martyusheva L. S., Grachov O. V. – H. : Vid. HNEU, 2010. – 298 s.
9. Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeki: derzhavi, regionu, pidpriemstva: Monografiya / [V. M. GeEts, M. O. Kizim, T. S. Klebanova, O. I. Chernyak ta InshI.]; Za red. V.M.Geytsya. – Harkiv : VD INZhEK, 2006. – 239 s
10. Oleynikov E.A. Ekonomicheskaya i natsionalnaya bezopasnost / E.A. Oleynikov. — M., 2004. — 586 s.
11. Papehin R.S. Indikatory finansovoy bezopasnosti predpriyatiy [Tekst] / R.S. Papehin // Vzglyad molodykh uchenykh na ekonomicheskie i finansovye reformy v Rossii: sb. st. — Volgograd: Volgogradskoe nauchnoe izd-vo, 2007. — 270s
12. Sosnin A.S. Menedzhment bezopasnosti predprinimatelstva :[ucheb. posobie] / A.S. Sosnin, P.Ya. Prigunov. — K.: Izdatelstvo Evropeyskogo universiteta, 2002. — 504 s.

Рецензія/Peer review : 20.7.2013 р. Надрукована/Printed :6.9.2013 р.

УДК 65:336

М.В. ІВАНОВ

Хмельницький національний університет

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ РИНКОВИХ РЕФОРМ

В статті розглянуто деякі аспекти управління підприємством в умовах ринкових перетворень. Окремлено вплив кризи на функціонування підприємств. Визначені сучасні способи вирішення кризових явищ.

Ключові слова: економіка підприємства, антикризове управління, криза, витрати.

M. IVANOV

Khmelnytsky National University

ANTI-CRISIS MANAGEMENT DURING MARKET REFORMS

The paper considers some aspects of management during market transformation. Outlines the impact of the crisis on the functioning of enterprises. Designated modern remedies crisis.

Keywords: business economics, crisis management, crisis costs.

Постановка проблеми. Хоча економіка України має ринковий статус, продовжуються реформи економічних відносин, зміна законодавства. З виробничої одиниці народного господарства, з жорстким централізованим управлінням, через зміни підприємство стає суб'єктом економіки. Зникають монополістичні структури управління, з'являються дрібні та середні підприємства, що самостійно визначають напрямки та способи діяльності.

Сучасне виробництво має складну структуру, складається із багатьох взаємопов'язаних елементів, а саме із підприємств та їх виробничих об'єднань. Підприємство є основою для формування економічних відносин, є складовою різноманітних інтересів у різних сферах життя.

Оскільки для ефективного функціонування підприємства необхідна якісна система керівництва, це визначає актуальність оптимізації управління, пошук шляхів його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням цієї теми займалися наступні вчені: Т.Н. Беяцька, А.А. Биков, Г. Бірман, І.А. Бланк, Р. Брелі, В.О. Василенко, А.Г. Грязнова, В.Я. Захаров, Л.О. Лігоненко, Дж. Фіннері, Р. Хіт, З.Є. Шершньова, С. Шмідт.

Формування цілей (постановка завдання). Метою даної статті є висвітлення деяких аспектів управління при проведенні економічних реформ.

У роботі розглядаються наступні проблеми та аспекти:

1. характеристики управління підприємством;
2. особливості управління промисловими підприємствами;
3. засоби покращення управління підприємством.

Виклад основного матеріалу. Таке складне поняття, як «криза», застосовується у багатьох випадках та ситуаціях. Цей термін походить від грецького «Krisis» — розклад, занепад, загострення протиріч.

У економічному значенні «криза» використовується при вивченні циклів розвитку економічних систем, є однією з найважливіших тем у сучасній економічній науці. У економічній літературі викладаються чимало тлумачень сутності, особливостей виникнення та розвитку кризових явищ.

Згідно з даними Звіту Світового Економічного Форуму (СЕФ) «Глобальний огляд конкурентоспроможності 2010-2011 рр.», Україна посіла 89 місце серед 139 країн світу за рівнем Індексу глобальної конкурентоспроможності (у 2009 – 82 місце серед 133 країн, у 2008 – 115 серед 131 країн)[1, с.15]. На основі цих даних можна стверджувати про перебування значної кількості українських підприємств у стані хронічної кризи.